

Remissvar SOU 2021:77

Diarienummer: Ku2021/02071

Referens: Erik Åström, Svenska Arkivförbundet

Datum: 2022-02-15

Kulturdepartementet
Enheten för konstarterna
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Allmänt

Kort om Svenska Arkivförbundet

Svenska Arkivförbundet är en intresse - och paraplyorganisation för alla som är intresserade av handlingar från enskilda arkiv. Förbundet har idag ca 135 medlemmar.

Det är mycket positivt att regeringen tillsatte en utredning för att belysa de svårigheter pandemin orsakat kulturlivet och vilka åtgärder som regeringen bör vidta, för att underlätta en återstart.

Utredningstiden var mycket kort vilket fått till följd att alla delar av kultursektorn inte har kunnat belysas lika ingående. Utredningens upplägg där genomlysning och analyser tar fasta på självständighetsmålet, delaktighetsmålet och samhällsmålet har varit bra utgångspunkter.

Arkivförbundet delar utredningens uppfattning att särskilda insatser bör göras under flera år för att återställa den kulturella infrastrukturen.

Arkivförbundet väljer att svara på ett begränsat antal av de många och omfattande förslag som utredningen lägger.

7.2.2 Återstarts och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor

Under rubriken ryms en rad åtgärder och förslag på förstärkningar. Arkivförbundet vill särskilt peka på den del som rör förstärkning och återstart inom Kultursamverkansmodellen. Utredningen lyfter att det föreslagna stödet om 100 miljoner ska kunna användas för att bl a stärka arbetet med ett breddat deltagande och digital produktion och digitalt tillgängliggörande av kultur.

7.2.3 Kulturcheckar som stimulansstöd

Arkivförbundet avstyrker förslaget att avsätta medel för sk kulturcheckar. Det är mycket tveksamt om insatsen kan få avsedd effekt och hanteringen av checkarna skapar onödig byråkrati. De föreslagna medlen kan användas som direkta stöd för arbete som avser att skapa ett breddat deltagande.

7.3.4 Stärk förutsättningarna för civilsamhällets kulturaktörer

Utredningen konstaterar att de ekonomiska grundförutsättningarna för de ideella kulturarvsaktörerna behöver stärkas. Förslaget att from 2024 stärka både Kulturrådets och Riksantikvarieämbetets bidragsgivning till aktörer inom civilsamhället är välkommet. Arkivförbundet delar uppfattningen att området behöver förstärkningar men anser att de föreslagna summorna är alldeles för låga, på anslag som redan idag hårt ansträngda. Det finns ett starkt behov av att öka stöden men de föreslagna beloppen är så låga att det finns en uppenbar risk att det inte kommer att räcka till att upprätthålla dagens volym av verksamhet.

7.3.5 Långsiktiga stöd

Arkivförbundet ställer sig bakom förslaget att myndigheterna ska få bemyndigande att dela ut fleråriga stöd för att kunna skapa en möjlighet till större långsiktighet för verksamheterna. Förslaget gäller i huvudsak scenkonst och bild och form men är i hög grad lika angelägen för andra delar av kulturlivet.

7.6.1 Digitalisera kulturarvet

Svenska Arkivförbundet ställer sig bakom förslaget om en kraftsamling för att digitalisera kulturarvet. Behovet av att digitalisera samlingar inom kulturarvssektorn har påtalats i många sammanhang och det har under den senast ca 15 åren drivits olika projekt.

Det utredningen föreslår är ett treårigt projekt. Arkivförbundet vill snarare se de först tre åren som en kraftfull start som därefter måste följas av fortsatta insatser också det med stärkta ekonomiska förutsättningar. Utredningen konstaterar också att digitaliseringen inte kommer att innebära några besparingar.

Den digitalisering som pågår inom arkivsektorn innebär att kostnaderna för underhåll och löpande uppdateringar av IT-system stiger år från år och tar numera en växande del av årsbudgeten för många enskilda arkiv

Utredningen förslår att Riksantikvarieämbetet får huvudansvar för projektet i nära samarbete med Riksarkivet och Kungliga biblioteket. Här vill Arkivförbundet betona vikten av att ansvariga myndigheter öppnar för ett mycket nära samarbete med kulturarvssektorn för att resultaten ska få så god effekt som möjligt. I projektet måste också tid och ekonomi avsättas för utbildningsinsatser mm.

Arkivförbundet vill i det här sammanhanget också lyfta frågan om Den nationell arkivdatabasen NAD som publicerar information om arkiv och samlingar från en stor del av arkivväsendet. Genom NAD underlättas tillgången till arkiven både för förvaltning och en bred allmänhet. En gemensam nationell databas för arkiv utgör en fundamental grund för tillgängligheten till arkiv och utgör en angelägen funktion i ett demokratiskt samhälle. NAD behöver förbättras och löpande uppdateras. Förbättringen och uppdateringen av NAD är framför allt angeläget för arkiv med begränsade resurser liksom för släkt-, hembygds och föreningsforskare.

Riksarkivet har idag inte något formellt regeringsuppdrag att driva utvecklad och arbeta med plattformen vilket är nödvändigt för att NAD skall vara en central funktion i arkivväsendet. I samband med att det föreslagna digitaliseringsprojektet påbörjas är det Arkivförbundets ståndpunkt att Riksarkivet får ett permanent uppdrag att ansvar för NAD och utveckla det i samverkan med arkivorganisationer i Sverige. Om digitaliseringsprojektet inte genomförs bör Riksarkivet ändå få ett regeringsuppdrag att driva den nationella arkivdatabasen även nu i samarbete med arkivinstitutionerna i landet.

7.6.4 Kunskapshöjande insatser om upphovsrätt

Utredningen föreslår att Patent- och registreringsverket ska få i uppdrag att stärka kunskapen om upphovsrätt. Tyvärr har utredningen begränsat insatserna till att gälla Konstnärsnämndens ansvarsområden. Behoven av fördjupade kunskaper finns inom stora delar av kultursektorn och insatserna bör formas därefter.

7.9.1 Analysera och kartlägg orsaker till ojämlikt deltagande

Arkivförbundet stödjer förslaget att Myndigheten för kulturanalys får i uppdrag att analysera och kartlägga hinder för jämlikt deltagande. Frågeställningar om breddat deltagande har diskuterats i decennier och en djupare kartläggning och analys bör kunna ligga till grund för framtida beslut och åtgärder.

7.10.2 Utred hur kultursamverkansmodellen kan utvecklas

Kultursamverkansmodellen var en omfattande kulturpolitisk reform och som funnits i drygt 10 år Reformen syftade bl a annat till att ge regionerna större inflytande över hur fördelningen av de statliga stöden i sina regioner och att alla landets regioner på sikt skulle införlivas i modellen. Det är enligt Arkivförbundets uppfattning rimligt att göra en utredning/utvärdering för att se vilka förändringar som är möjliga att göra i syfte att stärka kulturens roll i regionerna

7.10.4 Utred förutsättningarna för en kulturstiftelse

Arkivförbundet ställer sig positiv till förslaget om en utredning som kartlägger förutsättningarna för att bilda en kulturstiftelse.

För Svenska Arkivförbundet

Erik Åström